

PM 2013:150 RI (Dnr 001-1128/2013)

Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49)

Remiss från Justitiedepartementet

Remisstid den 11 oktober 2013

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Som svar på remissen ”Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49)” hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Föredragande borgarrådet Sten Nordin anför följande.

Ärendet

Justitiedepartementet har överlämnat betänkandet Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan till Stockholms kommun för synpunkter.

Utredningen har bland annat haft i uppdrag att överväga olika åtgärder för att reformera rekryteringen av nämndemän med målsättningen att dels säkerställa att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning, dels skapa garantier för att de som blir nämndemän är lämpliga för uppdraget. Utredningen har också haft i uppdrag att överväga åtgärder för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag.

Remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/sb/d/16874/a/219984>

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret anser att förändringar som syftar till att bredda rekryteringsunderlaget och som poängterar nämndemannauppdragets opolitiska karaktär är positiva. Samtidigt föreslås kommunerna erhålla ett visst anslag för att täcka de ökade kostnader ett förändrat ansökningsförfarande kommer innebära.

Mina synpunkter

Nämndemannaskapet är opolitiskt till sin form och syftar till att utöva insyn och inflytande i domstolarnas verksamhet. Samtidigt är nämndemannaskapet inte

oproblematiskt. Det faktum att samtliga folkvalda partier finns representerade bland nämndemännen har, inte minst på senare tid, väckt debatt.

Genom att, som utredningen föreslår, öppna upp för rekrytering även utanför de politiska partierna finns potentialen att nå en större urvalsgrupp än tidigare. Detta kan vara gynnsamt ur ett demokratiskt perspektiv. Att nå en större urvalsgrupp i rekryteringen av nämndemän är en angelägen fråga som måste adresseras. Samtidigt är det angeläget att ett framtida förändrat system genomförs med bibehållen allsidighet i sammansättningen av nämndemän. Förslaget om att minst hälften av nämndemännen ska väljas från en så kallad fri kvot utanför de politiska partierna ställer höga krav på kommunerna för att bedöma lämpligheten hos varje person som söker uppdrag. Jag vill betona värdet av en noggrann granskningsprocess, då de politiska partierna tidigare haft rollen att skärskåda kandidaternas lämplighet.

Enligt förslaget är det kommunerna som framgent förväntas ansvara för prövningen av kandidaternas lämplighet. Därmed förutsätter jag att finansieringsprincipen följs. På så vis riskerar kommunerna inte att drabbas av ökade kostnader till följd av förslagets implementering.

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Som svar på remissen ”Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49)” hänvisas till vad som sägs i promemorian.

Stockholm den 11 september 2013

STEN NORDIN

Bilaga

Betänkandet Nämndemannauppdraget- breddad rekrytering och kvalificerad medverkan (SOU 2013:49), sammanfattning

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation anfördes av borgarrådet Daniel Helldén (MP) enligt följande.

Vi föreslår borgarrådsberedningen föreslå kommunstyrelsen besluta följande.

1. Att delvis bifalla förslag till beslut,
2. Att anföra följande:

Utredningen föreslår ett antal inskränkningar vad gäller nämndemän. Vi motsätter oss utredningens förslag kring minskad medverkan av nämndemän i tingsrätt, förvaltningsrätt, hovrätten och kammarrätten.

Vi vill istället öka antalet nämndemän. Nämndemannen är allmänhetens företrädare i domstolen. Det är personer utan juristutbildning som ges allmänhetens förtroende att bevaka att dömandet är förenligt med det allmänna rättsmedvetandet. Nämndemännen tillför också många gånger ovärderlig lokalkännedom. I en tid när förslag kommer om att minska antalet nämndemän, vill vi i stället utöka antalet. Detta betyder inte att antalet nämndemän i förhållande till domarna ska utökas i dömandet. Rekryteringen av lämpliga kandidater måste förbättras så att fler yngre och medelålders män och kvinnor utses, att fler egenföretagare utses och att fler personer från privat sektor utses. Förslaget om att 50 procent av

nämndemännen inte ska utses av politiska partier ställer vi oss positiva till. En så kallad fri kvot så att personer ska kunna nomineras direkt till kommunen och sedan granskas och utses utan att behöva gå via ett politiskt parti är bra.

För att kunna tjänstgöra som nämndeman krävs att nämndemannen är svensk medborgare. Samtidigt kan personer som inte är svenska medborgare rösta vid val till kommunfullmäktige och landsting. Denna skillnad är inte logisk och Miljöpartiet vill därför att de utländska personer som har rösträtt vid val till kommun- och landstingsfullmäktige, även ska vara valbara som nämndemän.

Det saknas i dag regler om hur många år en nämndeman får tjänstgöra, liksom om krav på allsidig sammansättning av de nämndemannagrupper som tjänstgör vid olika förhandlingar. Det kan leda till att domstolen förlorar i trovärdighet hos de parter som rätten har att döma över. Miljöpartiet anser därför att en rotationsprincip bör införas, innebärande att ingen nämndeman kan tjänstgöra i ett och samma domslag mer än tre mandatperioder i följd.

För ett fungerande rättssystem behöver vi regler som säkerställer förtroendet för våra nämndemän samtidigt det kan garanteras att nämndemännen representerar den svenska befolkningen som den ser ut i dag.

Särskilt uttalande anfördes av borgarråden Karin Wanngård och Roger Mogert (båda S) enligt följande.

Lekmannamedverkan i våra domstolar har en lång historia där dagens nämndemannauppslag hittar sitt ursprung. Möjligheten för allmänheten att få inflytande över domstolarna och delta i de juridiska processerna är viktig att bevara för att bibehålla en koppling mellan det allmänna rättsmedvetandet och domarna. Socialdemokraterna vill därför betona att vi motsätter oss en allt för långt gående professionalisering där nämndemännen helt fråntas sin roll i förvaltningsrätt, högre instanser som hov- och kammarrätt eller vid komplicerade mål.

Att låta kommunen ta över granskningen och nomineringsförfarande av nämndemän riskerar att bli mycket kostsamt för kommunen. Vi delar finansborgarrådets uppfattning att en sådan reform förutsätter att finansieringsprincipen följs.

Kommunstyrelsen

Reservation anfördes av Åsa Jernberg och Stefan Nilsson (båda MP) med hänvisning till reservationen av (MP) i borgarrådsberedningen.

Reservation anfördes av Karin Rågsjö (V) enligt följande.

Jag föreslår kommunstyrelsen besluta

1. Föredragande borgarrådets förslag till beslut bifalles delvis
2. Dessutom vill jag framföra följande

Vi avvisar utredningens förslag att minska nämndemännens medverkan i tingsrätten och i förvaltningsrätten och att ta bort nämndemän i hovrätten och kammarrätten. Nämndemannauppslaget är viktigt ur rättslig synpunkt och för allmänhetens förtroende för rättsskipningen. Vi motsätter oss en så omfattande professionalisering som föreslås i utredningen.

Däremot instämmer vi i att det krävs en reformering av rekryteringen av nämndemän. Viktigast för att bredda underlaget är höjda arvoden. I vissa domstolar får nämndemännen inläsningsarvoden (migrationsdomstol, förvaltningsdomstol). Däremot får nämndemän i hovrätterna inte arvoden trots att de också får ibland mycket omfattande handlingar i förväg.

Vi ställer oss bakom att hälften av nämndemännen utses direkt via kommunerna, men vill framhålla att detta kräver att resurser till handläggning och bra metoder för kontroll av "sökande". Det behövs också en bättre beskrivning av uppdraget och vore bra med en generell utbildning för nämndemän utsedda direkt av kommunen och de som nomineras av partierna.

För att få en mer allsidig sammansättning av nämndemannakåren borde personer som är valbara till kommun- och landstingsfullmäktige också vara valbara som nämndeman. Svenskt medborgarskap ska således inte krävas i dessa fall.

Särskilt uttalande gjordes av Karin Wanngård, Olle Burell och Emilia Bjuggren (alla S) med hänvisning till det särskilda uttalandet av (S) i borgarrådsberedningen.

ÄRENDET

Justitiedepartementet har överlämnat betänkandet Nämndemannauppdraget – breddad rekrytering och kvalificerad medverkan till Stockholms kommun för synpunkter.

Utredningen har bland annat haft i uppdrag att överväga olika åtgärder för att reformera rekryteringen av nämndemän med målsättningen att dels säkerställa att nämndemannakåren får en allsidig sammansättning, dels skapa garantier för att de som blir nämndemän är lämpliga för uppdraget. Utredningen har också haft i uppdrag att överväga åtgärder för att tydliggöra att nämndemannauppdraget inte är ett politiskt uppdrag.

Remissen finns att läsa i sin helhet på regeringens hemsida:

<http://www.regeringen.se/sb/d/16874/a/219984>

BEREDNING

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 5 augusti 2013 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret är positivt till förändringar som syftar till att bredda rekryteringsunderlaget och som poängterar nämndemannauppdragets opolitiska karaktär. På så sätt kan förtroendet för nämndemannakårens opartiskhet komma att öka. Huruvida det ändrade rekryteringsförfarandet också kommer att medföra en förnyring av nämndemannakåren i någon större utsträckning ger emellertid inte utredningen något belägg för. Det kan finnas andra orsaker till att yngre personer inte åtar sig nämndemannauppdrag som t.ex. har att göra med livs- och familjesituation. Som framgått ovan föreslås i betänkandet att minst hälften av nämndemännen ska utses bland de som inte rekryterats av de politiska partierna. Istället ska var och en som är intresserad kunna anmäla sitt intresse och en prövning av kandidaternas lämplighet för uppdraget ska göras av kommunerna. Stadsledningskontoret kan konstatera denna nya uppgift att ta emot och behandla ansökningar och nomineringar till nämndemannauppdrag kommer att medföra ökade kostnader för kommunerna. Beredningen kommer att behöva likna den som sker vid ett anställningsförfarande. För kostnaderna föreslås kommunerna erhålla visst anslag. Stadsledningskontoret bedömer att de inskränkningar i det kommunala självstyret som bestämmelserna om hur arbetet med nämndemannauppdrag ska organiseras innebär kan accepteras med hänsyn till det övergripande intresset av en allsidig sammansättning av nämndemannakåren och ett tydliggörande av att nämndemannauppdraget är opolitiskt.